

قرآن هرگز نسبت به کنجکاوان و حقیقت‌طلبان موضع‌گیری و پرخاشگری ندارد

قرآن مجید خیر از پرسش‌های مشرکان و مؤمنان از پیامبر می‌دهد و آن‌گاه پاسخ سؤال، از طریق وحی، در اختیار پیامبر قرار می‌گیرد؛ این نوع سخن گفتن در قرآن، بیانگر آن است که قرآن پرورش‌دهنده حس کنجکاوی است و هرگز موضع‌گیری و پرخاشگری نسبت به کنجکاوان و حقیقت‌طلبان ندارد به گزارش (ایکنا)، آیت‌الله‌العظمی «جعفر سبحانی»، در پیامی به همایش «قرآن، انسان، پرسش»، خواستار تجهیز و کارآمدی مراکز پاسخگویی از طرف شخصیت‌های علمی شد و تأکید کرد؛ فقط افراد متخصص، عهده‌دار پاسخگویی باشند، نه هر فردی که ورقی چند خوانده و اصطلاحی چند آموخته است. آن‌چه در ذیل می‌آید، متن این پیام است:

باسمه تعالی

قرآن و پرسش و پاسخ هدفمند

حس کنجکاوی، یکی از ابعاد روحی انسان را تشکیل می‌دهد، گویی این حس مانند دو حس دیگر (حس اخلاقی و حس زیبایی) بخشی از فطرت انسان است که او را به سمت تکامل و کسب آگاهی سوق می‌دهد.

اگر آفرینش بشر با این حس آمیخته نبود، در مراحل ابتدایی، باقی می‌ماند و تمدن بشری را پدید نمی‌آورد.

قرآن مجید گاهی پیامبر گرامی را مأمور می‌کند که در مسائل مربوط به توحید، از پیامبران پیشین بپرسد، چنان که می‌فرماید: «وَأَسْأَلُ مَنْ أُرْسَلْنَا مِنْ قَبْلِكَ مِنْ رُسُلِنَا أَعْلَمْنَا مِنْ ذُنُوبِ الرَّحْمَنِ إِلَهَةً يُعْبَدُونَ» (زخرف/45) و گاهی به همه مؤمنان فرمان می‌دهد که از اهل ذکر و آگاهان سوال کنند: «فَاسْأَلُوا أَهْلَ الذِّكْرِ إِنْ كُنْتُمْ لَا تَعْلَمُونَ» (نحل/43)

آیه اخیر هر چند متوجه اهل کتاب است ولی مورد، مخصص نیست، هدف این است که انسان ناآگاه از افراد آگاه بهره بگیرد.

قرآن مجید خیر از پرسش مشرکان و مؤمنان از پیامبر می‌دهد و می‌فرماید: «يسألونك...» آن‌گاه پاسخ سؤال، از طریق وحی، در اختیار پیامبر قرار می‌گیرد و او پاسخ لازم را می‌دهد؛ این نوع سخن گفتن در قرآن، بیانگر آن است که قرآن پرورش‌دهنده حس کنجکاوی است و هرگز موضع‌گیری و پرخاشگری نسبت به کنجکاوان و حقیقت‌طلبان ندارد.

نصارای نجران، وارد مدینه شدند و بر این که «عیسی پسر خداست»، اصرار می‌ورزیدند، تنها دستاویز آنان، این بود که او بدون پدر به دنیا آمده است، طبعاً باید دارای پدری باشد و آن نمی‌تواند جز خدا کسی دیگر به حساب آید. در حالی که پیامبر گرامی از طریق وحی روشن‌ترین پاسخ را در اختیار آنان قرار داد و فرمود: «إِنَّ مَثَلَ عِيسَى عِنْدَ اللَّهِ كَمَثَلِ آدَمَ خَلَقَهُ مِنْ تُرَابٍ ثُمَّ قَالَ لَهُ كُنْ فَيَكُونُ» (آل عمران/59)

اگر تولد بدون پدر، نشانه فرزند خدا باشد، آدم در این مطلب اولویت دارد؛ چون به فرمان الهی با امر «کن»، بدون پدر و مادر پدید آمده است. بنابراین، اسلام، از پرسش و پاسخ و گفتمان سازنده، استقبال می‌کند و زندگی پیامبر(ص) بر این مطلب گواه است.

هیچگاه دیده نشده که فردی از پیشوایان معصوم، يك سؤال معقولی کند و آنان در دادن پاسخ، طفره روند و یا پرسشگر را توبیخ کنند.

شرایط پرسشگر

اما نکته مهم این است که سؤال و جواب باید دارای شرایطی باشد تا برای شنونده و کسانی که در کنار او هستند، سودمند و سازنده گردد.

در درجه نخست، باید سؤال برای فهمیدن و کسب آگاهی باشد، نه برای تحقیر پرسش‌شونده که نتواند پاسخ گوید. به تعبیر دیگر پرسشگر هدف مقدسی را تعقیب کند تا از این راه، خود و دیگران را به کمالی برساند، از این رو امام علی(ع) می‌فرماید:

«سل تفهما و لا تسئل تعننا» (نهج‌البلاغه، حکمت 320)

«پرسش تو باید برای آگاهی طلبی باشد نه دردسر آفرینی.»

شرط دیگر این که سؤال باید معنی‌دار بوده و به کار زندگی انسان در دنیا و آخرت آید، پرسش از مسائلی که از افق فکر و مسائل مورد نیاز به دور است، باید ترك شود. امیر مؤمنان(ع) بالای منبر فرمود: «سلونی قبل ان تفقدونی»، «از من بپرسید پیش از آن که مرا از دست بدهید.»

شایسته مقام آن بود که عاقلان و فرهیختگان عراق، از حقایق عالم آفرینش و درجات جهان دیگر پرسش کنند و پرده‌های ابهام را کنار بزنند، ولی متأسفانه شخصی پرخاست و گفت: شمار تارهای موی سر من چند تا است؟

حضرت فرمود: اگر بخواهم بگویم می‌توانم، ولی تو از کجا می‌پذیری؟! و به جای آن يك امر غیبی خبر داد که سال 61 هجری در کربلا محقق گشت.

شرایط پاسخ

اگر سؤال دارای شرایطی است، پاسخ هم باید نسبت به مورد سؤال، شرایط لازم را داشته باشد. پاسخگو باید اطلاعات جامع و کافی داشته باشد و متخصص و آگاه باشد، پاسخگویی انسان‌های نادان و ناوارد، نه تنها سودی ندارد، بلکه بر گمراهی و تردید و سرگردانی پرسشگران می‌افزاید.

متأسفانه امروز به خاطر فراوانی مدعیان پاسخگویی، این شرط در پاسخگویی به معارف اسلامی و احکام شرعی، کم نمود دارد! و هر فردی با خواندن چند برگ از کتاب‌های دینی، بر مسند پاسخگویی نشسته و بر گمراهی‌ها می‌افزاید.

شگفتنا متخصص «چشم» در مسائل پیچیده «قلب» اظهار نظر نمی‌کند، ولی در معارف و مسائل دینی این شرط رعایت نمی‌شود، از این جهت باید از طرف حوزه‌های علمیه، مراکز پاسخ به سؤالات، راه‌اندازی و به جامعه معرفی شود و از اظهار نظر دین‌فروشان و رمالان و خرافه‌پرستان جلوگیری به عمل آید.

آنچه که این شرط را بایسته و شایسته می‌کند، آن است که روز به روز دامنه شبهات گسترده‌تر می‌شود و شبهات جدید و یا پرسش‌های دیرینه با لباس تازه به میدان

می‌آیند. چه بسا گروه‌هایی برای تولید شبهه، کمر بسته و با تزریق شبهات بر جامعه می‌خواهند به آرمان‌های باطل خود برسند. اکنون، در خارج از کشور، رسانه‌های متعددی برای تولید شبهه و ایجاد لغزش و تردید در فکر و ایمان جوانان ما پدید آمده، شب و روز کارشان شبهه‌پراکنی است. موج شبهات به کشور رسیده و خواه ناخواه، جوانان، از آن آگاه می‌شوند. از این رو ضروری به نظر می‌رسد که مراکز پاسخگویی از طرف شخصیت‌های علمی، مجهز و کارآمد شوند و فقط افراد متخصص، عهده‌دار پاسخگویی باشند، نه هر فردی که ورقی چند خوانده و اصطلاحی چند آموخته است. اینجانب از برگزاری این همایش، تقدیر می‌کنم و امیدوارم به نتایجی که برشمردیم نائل آیند و شخصیت‌های علمی کشور را برای پاسخگویی، ترغیب کنند.

والسلام علیکم ورحمةالله

جعفر سبحانی

قم - مؤسسه امام صادق(ع)

محرم الحرام 1430